

Türkiye’de çalışma güvenliği / işçi güvenliği ilgili sorunlar ve çözüm önerileri

Sorunlar

- Beyaz yakalı mavi yakalı ayrımı kalmadı, renk bulanıklaştı
- Türkiye’de 22 milyon çalışan görünüyor, 5 milyon kişi kayıtdışı çalışıyor - ILO-TESEV raporlarına bak
- Kamuda işçi güvenliği yasası Temmuz 2016 ya kadar tehir edildi.
- İş güvenliği uzmanlarının ücretlerinin iş yeri sahibi tarafından ödeniyor olması, kendi iş güvenceleri ile ilgili kaypak bir zemin yaratıyor ve bu da denetimlerin yerli yerinde yapılmaması, gereken önlemlerin alınmaması sonucunu yaratıyor.
- Türkiye’deki iş kazalarının yüzde 10’unun teknik hatalardan, yüzde 88’inin ise hatalı insan davranışlarından kaynaklandığı ileri sürülüyor. Ancak gerçek bu değil, kazaların büyük bir bölümü yatırım maliyetleri içinde işçi güvenliği maddesinin yer almamasından kaynaklanıyor. Dolayısıyla iş güvenliği uzmanlarına göre kazaların önemli kısmı, yüzde 70 civarı, teknik şartların yetersizliğinden kaynaklanıyor.
- İnsan hatası olarak kayda geçen kazaların bir bölümü aşırı iş yükü ve aşırı yorgunluk nedeniyle oluşuyor.
- Özellikle dizi sektöründe, çekim ekiplerinin ve sürücülerin çok uzun saatler boyunca çalışmaları hem kazalara hem de geri dönüşü olmayan meslek hastalıklarına neden oluyor.
- Çalışma hayatında çalışanlara kendilerini değersiz hissetmeleri için her şey yapılıyor. İşveren, çalışanlarına köle gibi davranıyor ve bu koşullar altında oluşan öğrenilmiş çaresizlik direnci düşürüyor.
- İş sağlığı yasası, fiziksel boyutu vurgularken ruhsal boyutu es geçiyor.
- Meslek hastalıkları /uzun vadeli ölümler/stes kaynaklı hastalıklar gözardı ediliyor.
- Meslek hastalıkları tanımlanmıyor, istatistikler tutulmuyor.
- Şikâyet mekanizmalarını harekete geçiren çalışanlar buldukları sektörde barındırılmıyor. Kamu da, özel sektör de şikâyet eden çalışana iyi gözle bakmıyor.
- Bireylerin birbirlerine, devlete ve kurumlara, nihayet kurumların kurumlara, bireylere ve devlete güven duymamaları nedeniyle, sosyal sermayede ciddi bir erozyon vuku buluyor.

- Kan parasının gerek medya gerekse mahkemeler eliyle kurumsallaştırılıyor.
- İş Güvenliği ve Sağlık Yasası'na yapılması düşünülen ilavelerle kan parası uygulaması, iş kazalarının ortaya çıkarttığı maliyeti patronun omzundan alıp, sigorta sistemine yüklemeyi hedefliyor.
- İş piyasasında yaşanan sorunlar sendikalarda da mevcut. Sendikalarda da iş yerinde üretilen şiddetin aynısı üretiliyor.
- İnşaat sektörü, "merhametsiz büyüme" politikasının en çok kendini gösterdiği sektör. Bu özelliğiyle de iş kazalarının en çok yaşandığı sektör olarak karşımıza çıkıyor.
- Bunca merhametsizliğe karşın, 2003-2013 yılları arasında büyüme aynı oranda (%5) gerçekleşti ki, bu zaten Türkiye'nin ortalama büyüme oranıdır.
- Tarımın bitirilmesi ve büyük projelere dayalı kalkınma paradigması, çalışanları öldürme pahasına büyüme sonucunu getiriyor. Türkiye ekonomisi öldürerek büyüyor.
- Çalışan, kendi güvenliğinden feragat ederek iş bitirmeye zorlanıyor.
- Çok sayıda ölümlle sonuçlanan trajik vakalar, nispeten daha az ölümün gerçekleştiği vakalara tahammül sınırını yükseltiyor.
- Çalışma hayatındaki esneklik politikaları, kar marjını artırmaya yönelik çabalar, devlet eliyle yasallaştırılan prekaryalaşma kendini rödovans sözleşmelerinde de gösteriyor.
- Taşeronlaşma, normal çalışma sistemi olarak kabul edilmeye başlandı.
- Taşeronlaşma, çalışma hayatının denetlenmesini de engelliyor. Bu da çalışanın kamudan adalet talep etmesinin önüne geçiyor.
- Haysiyetsizleştirici çalışma alanlarından biri de ev işçiliği.
- Beyaz yaka/ofis çalışanı işte ezilirken evde de kendi çalıştırdığını eziyor. Ev işçiliğinde sigortasız ve kayıtdışı çalıştırma yaygın.
- Performans kriterleri, en yüksek performans gösterenin değerlerine bakılarak oluşturuyor. Ayın/haftanın çalışanı gibi uygulamalar performans baskısını artırıyor.
- İşsizlik sigortasının zayıflığı çalışma hayatında şiddeti artıran bir durum.
- Odaların partizan davranışı işçi güvenliği ile ilgili bir şeyler yapmasını engelliyor.

- İşverene, patrona, parasını işe yatırıp işçiye geçim kaynağı sağladığı için şükran duyan muhafazakar bakış açısı, patronu iş yerine ilişkin hiçbir sorumluluğu olmayan ve hakları öncelikli olarak gözetilmesi gereken bir “hayırsever” olarak konumlandırıyor.
- İş kazalarına ilişkin davalarda, çalışan lehine verilen kararlarla oluşan içtihatlar, Yargıtay’da bozularak çalışan aleyhine bir hukuksal zemin oluşturulmaya başlandı.
- Geriye yürütelen yargıtay içtihatları bitmiş dava dosyalarında da çalışan aleyhine sonuçlar yaratmayı hedefliyor.
-
- Medya ekonomik/mülkiyet/reklam ilişkilerinden ötürü haber az yapıyor.
- Muhafazakâr medyada, başörtülü kadınlara her yerde olduğundan daha büyük ayrımcılık yapılıyor. Kadınlar, nasılsa başka yerde iş bulamayacakları düşüncesiyle düşük ücrete mahkûm ediliyor. Ayrıca bu durum, kol kırılır yen içinde kalır anlayışıyla ağyara duyurulmuyor.
- Devlet çalışma güvenliği konusunda da kendini hukukla bağıtlı hissetmiyor. İdare, yargı kararlarına uymuyor.

Mobbing

- Mobbing, kişiyi iradesi dışında bir şey yapmaya zorlamak şeklinde tarif edilebilir.
- Mobbing genelde çalışana işi bıraktırmak için değil onu daha itaatkar yapmak üzere bir yöntem olarak kullanılıyor.
- Mobbing kamuda da yaygın
- Kamu görevlilerine mobbing’i anlatmak zor
- Mobbing’in bir türü de çalışan hakkında yıkıcı şayialar oluşturulması, tibarsızlaştırma şeklinde tecelli ediyor.
- Çalışanın maruz kaldığı psikolojik şiddet, ailesini ve efradını da etkiliyor.
- Mobbingi bilmeyen uzmanlar yanlış tedaviye neden oluyor.
- Patron doğrudan mobbing yapan kişi olarak görünmüyor.
- Devlet kamuda mobbing yapanı kanunla koruyor.

İşçi güvenliği / eğitim

- İşçilerin eğitim düzeyindeki düşüklük, iş güvenliği eğitimine cevap vermelerini engelleyebiliyor.
- İş güvenliği uzmanlığının mühendislerle sınırlandırılması sorunlu. Çünkü mühendisler bu alana ilişkin hukuki düzenlemelerden habersiz.
- Güvenlik uzmanının, işverenden ücret alması sorun oluşturmak zorunda değil. İş güvenliği uzmanları dışarıdan da gelebilir. Ayrıca bir iş yerinde iş güvenliği uzmanı olması, devletin o yerin denetimine ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmıyor.

Öneriler

- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun vurgusu, iş yerinin güvenliğinde işçi güvenliği ve sağlığına kaydırılmalı.
- İş güvenliği eğitimi ihtiyaca yönelik pratik koşullara tekabül edecek şekilde verilmeli.
- Mevzuat uygulanırsa iş cinayetlerinin % 99'u önlenabilir.
- **Sıfatları** Mecelle'de sıralanan hakimlere ihtiyacımız var. ("Hâkim, hakîm, fehîm, müstakim ve emîn, mekin, metin..." Mecelle-i Ahkam-ı Adliye, Faslı Evvel, 1792)
- İş kazalarının koşturulmasında, önlenebilirlik ve öngörülebilirlik kriterleri yeniden belirlenmeli ve taksir yerine olası kast temelinde işlem yapılmalı.
- İş yerinde çalışma koşulları tasarlanırken çalışanların haysiyetlerini gözetilen düzenlemeler yapılmalı.
- ILO'nun OECD ülkelerinde topladığı istatistiklere göre meslek hastalıkları nedeniyle ölenlerin oranı yüzde 86 iken, SGK verilerine göre yüzde 1-2. Gerçek verilerin oluşturulması gerekiyor.
- Meslek hastalıklarının tanımlanması ve gerçek istatistiklerin ortaya çıkartılması gerekir.
- Toplam kalite tarifine, işçi sağlığı ve işçi güvenliğinin de dahil edilmesi gerekiyor.

- Özellikle madencilik sektöründe rodovans sozlemelerinin neden olduğu taeronlama surecinin hayat maliyetini görmek için bilirkişi raporlarına ve davalarına bakmak yeterli.
- ILO'nun 187 sayılı sozlemesi imzalandı. Çalışanların güvenliğinden hkmeti sorumlu tutan bu sozlemenin gereklerinin yerine getirilmesi gerekiyor.
- Mühendislik eğitimi içerisinde çalışan güvenliği eğitimi de verilmeli.
- BDDK'ya göre fazla mesai yasak. Bankalara baskın yapılarak fiili fazla mesai uygulaması ortaya çıkartılabilir.
- İ sağlığı bütçesi tanımlanması ve işyerlerinin fiziki Őartlarının düzeltilmesi gerekiyor.
- alıan güvenliği ve işyerinin Őiddetten arındırılması için mücadele ve müzakere yan yana yürümeli.
- rgtl dayanışma değil birlikte davranma pratikleri oluşturulmalı.
- Çalışma hayatına ilişkin sorumlulukların tespiti hem hukuki hem pratik zeminde yrlmeli. Bütüncül bir yaklaşım geliştirilmeli. Yasada cezai hükümler eksik, cezalar yetersiz. Bu konuda bağımsız kurumların ve STK'ların katkılarına bavurulmalı.
- Mücadele alanının haysiyet üzerinden yeniden kurgulanması gerekiyor.
- Uluslararası isim yapmış Őirketlerin yatırımları sosyal uygunluk denetimine tabii tutuluyor. Türkiye'de de benzer bir yaklaşım sergilenmeli.
- İi hayatı maliyet olmaktan çıkarılmalı.
- Emsal oluşturan mahkeme kararlarının iletişimi yapılarak bu konudaki bilincin yükseltilmesi gerekiyor.
- Mobbing mağdurları için tedavi merkezleri oluşturulmalı. Okulda zorbalık, daha sonra i yerinde mobbing'e dnyor. Bu konuda eğitim okulda balamalı.
- Bu tedavi merkezlerinden çıkacak raporlar mobbing mağdurlarının balatacakları yasal mücadelede ellerini güçlendirebilir.
- İyi rnekler incelenip yaygınlatırılmalı.
- MEB, meslek liselerinde ve ayrıca Meslek rgtleri de meslek içi eğitim çalışmalarında güvenlik meselesini ön plana çıkartmalı.
- Ceza paraları fonu, dernekler ve sendikalar tarafından çalışan sağlığı ve güvenliği alanında kullanılabilir.

- Mesleki Yeterlilik Kurumu, mesleki yeterlilik standartlarına iş güvenliğine ilişkin maddeleri de eklemeli.
- TRT, 9 kanalından birini çalışma hayatına ayırabilir.
- İstatistikler doğru şekilde oluşturulup yaygınlaştırılmalı.
- Kamusal denetim sorumluluğu olan kurum ve kişilerin yargılama dışında tutulmaması gerekiyor.
- İş kazaları, kamu davalarına dönüştürülmeli. İş kazasına neden olan işveren, tazminatın ve hatta hapis cezasının ötesinde, kamuya zarar vermesi nedeniyle cezalandırılmalı.
- İş kazalarında dava açma süreci kolaylaştırılmalı ve ücretsizleştirilmeli.
- İş kazalarında, dava açan taraf, davalıdan korunmalı.
- Gerek patronlar gerekse çalışanlar manevi dünyalarını zenginleştirerek ekonominin uyum içerisinde büyümesine katkıda bulunmalı.
- İş güvenliği kriterleri katılımcılık ilkesi çerçevesinde belirlenmeli.
- Devletle müzakere ederken, “katil devlet” sıfatını kullanmak, devletin kulağını tıkamasına, talepleri göz önünde bulundurmamasına neden oluyor. Devleti ehliileştirmek için daha yumuşak bir dil kullanılması icap eder.